

POSTANOWIENIE

Dnia 6 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Andrzej Wróbel (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi L. W.

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie III AUa (...),

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Spółecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 grudnia 2017 r.,

1. stwierdza przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie III AUa (...),

2. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) niezwłoczne wyznaczenie rozprawy,

3. przyznaje L. W. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 2.000 (dwa tysiące) zł,

4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł na rzecz L. W., tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego,

5. nakazuje zwrot L. W. opłaty od skargi.

UZASADNIENIE

Skarżący L. W., reprezentowany przez adwokata R. W., w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniósł o: 1) stwierdzenie przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w (...) pod sygn. akt AUa (...), 2)

zalecenie Sądowi Apelacyjnemu w (...) podjęcie odpowiednich czynności, tj. wyznaczenie rozprawy w niezwłocznym terminie, 3) przyznanie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego sumy pieniężnej w wysokości 3.000,00 zł, 4) przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów, 5) przeprowadzenie rozprawy pod nieobecność powoda, 6) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego.

W uzasadnieniu skarżący podnosi, że złożył w dniu 6 sierpnia 2015 r. odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej ponownego przeliczenia jego emerytury. Sprawa zawisła przed Sądem Okręgowym w P. i otrzymała sygnaturę VIIU (...). Wyrok w sprawie został wydany w dniu 5 lipca 2016 r. Następnego dnia złożono wniosek o sporządzenie i doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem. Odpis wyroku otrzymano w dniu 8 września 2016 r. Strona powodowa złożyła od tego wyroku apelację, która została wysłana do Sądu Okręgowego w P. dnia 21 września 2016 r. Sąd Okręgowy przekazał akta Sądowi Apelacyjnemu w dniu 11 października 2016 r.

W ocenie skarżącego, z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej jednoznacznie wynika, że w polskim porządku prawnym strona ma prawo oczekiwać, że Sąd rozpatrujący sprawę będzie działał bez zbędnej zwłoki i podejmie działania mające na celu rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie, co będzie realizować jego prawo do sądu i prawo do rzetelnego procesu sądowego.

Skarżący stwierdził, że Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie od dnia 11 października 2016 r. do "dnia dzisiejszego" nie podjął żadnych czynności w sprawie, w szczególności nie wyznaczył terminu rozprawy. Roczny termin niepodejmowania jakichkolwiek czynności w sprawie przez Sąd jest nieuzasadnioną zwłoką i narusza prawo strony do rozpoznania sprawy rozsądnym terminie. Mając na uwadze fakt, że żadne czynności nie zostały jeszcze podjęte można się spodziewać, że sprawa nie zakończy biegu wcześniej niż za parę miesięcy. Przez takie działanie będzie ona trwała dłużej niż jest to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

Zachowanie skarżącego w żaden sposób nie przyczyniło się do długości postępowania.

Sprawa, której stroną jest skarżący nie ma charakteru sprawy skomplikowanej, jest typową w jakiej orzeka sąd zajmujący się ubezpieczeniami społecznymi, stąd brak uzasadnienia dla zwłoki w podejmowaniu czynności.

W ocenie skarżącego, bezczynność Sądu przez okres 12 miesięcy narusza prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy sądowej.

Skarżący jest zdania, że strona ma konstytucyjne prawo do uzyskania rozstrzygnięcia sprawy sądowej bez nieuzasadnionej zwłoki, a zapewnienie odpowiedniej obsady kadry sędziowskiej należy do obowiązków państwa. Obciążenie sędziego obowiązkami służbowymi, w tym znaczna ilość spraw w jego referacie, nie usprawiedliwia przewlekłości postępowania w określonej sprawie. Tego rodzaju okoliczności mogą usprawiedliwiać sędziego osobiście, nie powodują jednak, że postępowanie obiektywnie nie jest dotknięte przewlekłością, ani nie umniejsza odpowiedzialności Państwa z tytułu niewłaściwej organizacji systemu wymiaru sprawiedliwości.

Przy ocenie niniejszego postępowania należy mieć na uwadze wiek skarżącego, dla którego szybkość postępowania ma znaczenie. W chwili obecnej ma on 83 lata i nie powinien w sprawnie działającym wymiarze sprawiedliwości oczekiwać na wyrok w sprawie swojej emerytury tak długo. W chwili obecnej ma obiektywne powody, aby poczuć się sfrustrowanym przeciągającym się postępowaniem cywilnym z zakresu ubezpieczeń społecznych, co przyczynia się do poczucia niesprawiedliwości co do - wpływu przepisów - emerytalnych na jego standard życia. Jest to przesłanka do przyznania sumy pieniężnej na zasadzie słuszności.

Skarżący wnosi o przyznanie większej kwoty niż minimalnej z powodu okoliczności związanych z jego wiekiem, frustracją z powodu braku rozstrzygnięcia oraz konsekwencją przewlekłości, która dla osoby w podeszłym wieku ma istotne znaczenie, dlatego rozmiar krzywdy jaką doświadcza jest większy niż w przypadku osoby młodszej, dla której wyrok nie będzie wpływał na sytuację majątkową i która ze względu na swój wiek może bardziej cierpliwie i w spokoju oczekiwać rozstrzygnięcia sądowego.

Skarżący wnioskuje, by akta sprawy zostały przekazane Sądowi

Najwyższemu w kserokopiach lub by przekazano jedynie istotne dla stwierdzenia przewlekłości dokumenty, tj. apelacja wraz z kontrasygnatą Sądu, aby Sąd Apelacyjny mógł kontynuować rozpoznanie sprawy.

Czyniąc zadość obowiązkowi określönemu w art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c. skarżący oświadcza, że strony nie podejmowały próby mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu. Próby nie były podejmowane ponieważ pomiędzy stronami istnieje spór zarówno co do istoty żądania, jak i jego wysokości.

Przewodnicząca III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w (...) zajęła pisemne stanowisko w sprawie skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz. U. Nr 179, poz. 1843 z późn. zm.), ustawa ta reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. W myśl ust. 2 tego artykułu, przepisy ustawy stosuje się odpowiednio, gdy na skutek działania lub bezczynności sądu albo komornika sądowego doszło do naruszenia prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Celem skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją - przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy), a także ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 71 i uchwała z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005 nr 9, poz. 135 oraz

postanowienie z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 102).

Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez Sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty (ust. 2).

W orzecznictwie podkreśla się, że wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość postępowania nie może polegać na zakwestionowaniu ogólnego trwania postępowania, lecz powinno wskazywać określone czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką, bądź też dokonał wadliwie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2012 r., III SPP 8/12, LEX nr 1171299 i z dnia 2 marca 2012 r., KSP 1/12, LEX nr 1165252).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną (roczną) bezczynność sądu polegającą na niewyznaczeniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 384; z dnia 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 120; z dnia 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 121; z dnia 14 marca 2007 r., III SPP 3/07), jeśli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie. Nie jest to jednak sztywna cezura czasowa dla oceny zgodności postępowania z konwencyjnymi, konstytucyjnymi i proceduralnymi dyrektywami osądzenia sprawy w rozsądnym terminie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 r., III SPP 56/14 - niepublikowane).

Na szczególny obowiązek zorganizowania systemu jurysdykcyjnego tak, aby właściwe sądy mogły podołać rozstrzygnięciu spraw sądowych w rozsądnych terminach w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 8 marca 2005 r. (III SPP 34/05,

OSNP 2005, nr 20, poz. 327). Stwierdził w nim, że jest to zwłaszcza konieczne przy rozstrzygnięciu spraw uznanych w wewnętrznym porządku prawnym za wymagające szczególnych procedur zapewniających sprawność i szybkość postępowań sądowych, do których zaliczają się sprawy z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych, gdyż polegają one często na osądzaniu kwestii o życiowym znaczeniu dla zapewnienia bytu materialnego pracownikom lub ubezpieczonym.

Zasadniczo o nieuzasadnionej zwłoce można mówić wówczas, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne do jej wyjaśnienia, uwzględniając ocenę terminowości i prawidłowości czynności sądowych, ale także charakter sprawy, zachowanie strony, a w szczególności strony, która zarzuca przewlekłość postępowania. Ocena ta nie może być oderwana od obowiązku sądu rozpoznawania wszystkich wniesionych spraw bez nieuzasadnionej zwłoki, przy zachowaniu zasady rozpoznawania spraw według kolejności ich wpływu oraz uwzględnieniu przepisów nakazujących rozpoznawanie niektórych rodzajów spraw w ustawowo określonych terminach. Szybkość orzekania nie może bowiem stanowić przeszkody we właściwym funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, jest dokonywana na podstawie obiektywnych i ustawowych kryteriów w odniesieniu do realiów faktycznych i prawnych danej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2016 r., III SPP 52/16 - niepublikowane).

W rozpoznawanej sprawie jest bezsporne, że apelacja skarżącego od wyroku Sądu pierwszej instancji wniesiona w dniu 21 września 2016 r. do Sądu Apelacyjnego w (...), wpłynęła wraz z aktami sprawy w dniu 13 października 2016 r.; w dniu 14 października 2016 r. zostały zarejestrowane pod sygnaturą III AUa (...). Do dnia wniesienia skargi nie został wyznaczony termin rozprawy apelacyjnej. W okresie tym nie podejmowano także żadnych innych czynności, które utrudniałyby lub faktycznie uniemożliwiały wyznaczenie terminu rozprawy lub które byłyby ukierunkowane na przygotowanie sprawy do merytorycznego rozpoznania. W rezultacie należało stwierdzić przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie III AUa (...).

Skarżący wniósł o zalecenie Sądowi Apelacyjnemu niezwłocznego

wyznaczenia terminu rozprawy. Sprawa skarżącego należy wprowadzić do spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, ale nie jest to sprawa pilna w rozumieniu § 2 pkt d) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 925). Zalecenie niezwłocznego wyznaczenia rozprawy apelacyjnej w sprawie skarżącego nie powinno jednak spowodować jej rozpoznania z wyprzedzeniem innych spraw, w przeważającej części dotyczących świadczeń służących zaspokojeniu bieżących potrzeb życiowych (emerytur, rent), ponieważ z oświadczenia Przewodniczącej III Wydziału Ubezpieczeń Społecznych wynika, że termin rozprawy apelacyjnej jest przewidywany na styczeń 2018 r.

Stwierdzając przewlekłość postępowania przed Sądem drugiej instancji, Sąd Najwyższy obowiązany był rozstrzygnąć o żądaniu skarżącego zasądzenia na jego rzecz sumy pieniężnej w wysokości 3.000 zł. Ustawa o skardze na przewlekłość postępowania służy bowiem także zadośćuczynieniu za krzywdę odniesioną wskutek przewlekłości postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13, z 21 czerwca 2013 r., III SPP 103/13, z 7 stycznia 2013 r., III SPP 102/12). Przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy pełni rolę sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości. Skarżącemu powinno zaś zapewnić rekompensatę z tytułu swoistej „krzywdy moralnej”, jakiej doznał w wyniku opieszałości sądu (uchwała Sądu Najwyższego z 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04, OSNP 2005 nr 5, poz. 71; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2017 r. III SPP 37/17). Nowe brzmienie przepisu art. 12 ust. 4 ustawy, obowiązujące od dnia 1 stycznia 2017 r. nie pozostawia wątpliwości, że przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej nie należy do uznania Sądu Najwyższego, który w razie uwzględnienia skargi na przewlekłość i na żądanie skarżącego przyznaje sumę pieniężną w wysokości od 2.000,00 zł do 20.000,00 zł. Przyznając sumę pieniężną, Sąd Najwyższy uwzględnia wskazane w zdaniu drugim kryteria określania wysokości tej sumy. Zgodnie bowiem z tym przepisem „wysokość sumy pieniężnej, w granicach wskazanych w zdaniu pierwszym, wynosi nie mniej niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, niezależnie od tego, ilu etapów postępowania dotyczy stwierdzona przewlekłość postępowania. Sąd może przyznać sumę pieniężną

wyższą niż 500 złotych za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania”. W niniejszej sprawie Sąd Najwyższy, uwzględniając wskazane kryteria uznał, że kwota 2.000 zł stanowi rekompensatę adekwatną do rozmiarów doznanej przez skarżącego szkody niematerialnej, będącej konsekwencją zaistniałej zwłoki w rozpoznaniu jego sprawy, toczącej się co najmniej od dnia 6 sierpnia 2015 r., przez Sąd Apelacyjny w (...).

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

r.g.